

Viešoji konsultacija dėl

2021-2030 m. Nacionalinio pažangos plano projekto

2019 m. Gruodžio 10 d.

„Crowne Plaza“ viešbutis, Čiurlionio g. 84, Vilnius

KONTEKSTAS

2020 metais baigia galioti 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa ir būtina suplanuoti šalies ilgalaikę plėtrą sąlygojančius pokyčius. Siekiama sukurti naujos kartos strateginį dokumentą – 2021–2030 metų Nacionalinį pažangos planą (toliau – NPP) – kuris pasitarnautų įgyvendinant strateginio planavimo sistemos pertvarką, planuojant naujojo laikotarpio ES fondų investicijas, vykdant valstybės biudžeto formavimo sistemos pertvarką.

2021–2030 metų NPP siekiama nustatyti pagrindinius ateinančią dešimtmetį valstybėje siekiamus pokyčius, užtikrinančius pažangą socialinėje, ekonominėje, aplinkos ir saugumo srityse. NPP numatyti strateginiai šalies pažangos tikslai ir uždaviniai, kuriantys valstybę, kurioje visiems gyventojams būtų užtikrinta aukšta gyvenimo kokybė, kiekvienam sudarant sąlygas dalyvauti visuomenėje ir kurti gerovę šalyje.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija inicijuodama viešąją konsultaciją su visuomene, siekia labiau informuoti, pavišinti parengtą dokumento projektą, sužinoti visuomenės nuomonę apie jai aktualiausius NPP tikslus ir gauti pasiūlymus dėl plano tikslinimo.

DISKUSIJOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Viešosios konsultacijos tikslas:

- Pristatyti NPP projektą ir jame planuojamus esminius pokyčius ateinančiam dešimtmečiui.

Uždaviniai:

	<ul style="list-style-type: none"> - Aptarti įžvalgas, pasiūlymus dėl plano objekto, jame formuluojamų strateginių tikslų, pažangos uždavinių bei siekiamų kiekybinių rodiklių. - Gauti pasiūlymų dėl plano tikslinimo. Pateikus reikšmingų, konkrečių pasiūlymų, į juos bus atsižvelgta tikslinant NPP projektą. <p>13.00 – Registracijos pradžia. 13.30 – 2021-2030 metų Nacionalinio pažangos plano pristatymas. 14.30 – Diskusija. 15.00 – Kavos pertraukėlė. 15.30 – Diskusijos tęsinys. 16.45 – Diskusijos apibendrinimas 17.00 – Atsisveikinimas.</p>
<p>PROGRAMA</p>	
<p>MODERATORIUS</p>	<p>Aurimas Perednis, žurnalistas, radijo laidų vedėjas, konferencijų moderatorius</p>
<p>DALYVIAI</p>	<p>Į diskusiją buvo kviečiamos ir joje dalyvavo šios tikslinės grupės: asociacijos, nevyriausybines organizacijos, akademinė bendruomenė. Viso renginyje dalyvavo 38 asmenys. Dalyviai atstovavo šias įstaigas: Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliariją, Žemės ūkio ministeriją, Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją, Švietimo, mokslo ir sporto ministeriją, Ekonomikos ir inovacijų ministeriją, Finansų ministeriją, Aplinkos ministeriją, Lietuvos pramoninkų konfederaciją, Nacionalinę visuomenės sveikatos priežiūros laboratoriją, Aplinkos apsaugos politikos centrą, VŠĮ Mokyklų tobulinimo centrą, Kauno technologijos universitetą, Lietuvos mokslo tarybą, „Infobalt“ Lietuva, Inžinerinės ekologijos asociaciją, Fizinių ir technologijos mokslų centrą, „Investor’s Forum“, Lietuvos lazerių asociaciją, Žinių ekonomikos forumą, Lietuvos muzikos ir teatro akademiją, Aplinkos vadybos ir audito institutą, LCC tarptautinį universitetą, Vytauto Didžiojo universitetą.</p>
<p>DISKUSIJOS EIGA</p>	<p>Diskusiją sudarė 3 dalys: Nacionalinio pažangos plano pristatymas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vicekanclerio Deivido Matulionio pranešimas – NPP poreikio, vietos strateginio valdymo sistemoje, turinio pristatymas; - Viceministrų pasisakymai – kaip NPP atspindi jų atstovaujamų ministerijų veiklos srities iššūkius, sudaro prielaidas įgyvendinti pokyčius, sutelkia pastangas spręsti problemas ir pan., kokie esminiai rezultatai suplanuoti, kokiose srityse tikimasi esminio proveržio. <p>Diskusija su dalyviais: dalyviai buvo kviečiami klausti, diskutuoti, išsakyti savo nuomones, įžvalgas, pasiūlymus. Diskusijos apibendrinimas.</p>
<p>DISKUSIJOS REZULTATAI</p>	<p>Ataskaitoje pateikiami apibendrinti dalyvių klausimai, pastabos, siūlymai ir respondentų atsakymai.</p> <p>1. Jei iškilis kolizijų tarp Vyriausybės pozicijos ir NPP, kaip tai bus sprendžiama?</p> <ul style="list-style-type: none"> - NPP kiek įmanoma vengiama politinių instrumentų, kurie būtų reikalingi pokyčiams įgyvendinti. Šiame plane įvardinti pokyčiai - ekonominio efektyvumo didinimas, socialinė atskirties, didėjančio atotrūkio tarp įvairių visuomenės grupių suvaldymas, švietimo sistemos problemų sprendimas, atsakas į pasaulinius klimato kaitos ir kitus iššūkius - yra neišvengiami, todėl juos įgyvendinti turės bet kurios politinės partijos. Tikslas – kad nepriklausomai nuo politinės kaitos NPP būtų vykdomas (per nacionalinius susitarimus). - NPP yra strateginio valdymo dokumentas. Plėtros programos, juridinė bazė bus kuriamos siekiant įgyvendinti NPP. - Veiksmingiausia priemonė – finansinė kontrolė. Bus vykdomas kasmetinis įsipareigojimų vykdymo monitoringas. Nesėkmės atveju įsipareigojimai bus perduodami kitiems vykdytojams. Europinių finansų kontrolė yra griežta. Tokios pat kontrolės siekiama ir nacionaliniu lygmeniu (vertinant pasiektus rezultatus).

- Aktyvi pilietinė visuomenė yra vienas rimčiausių kontrolės instrumentų. Todėl į NPP įtrauktas 2.6. uždavinys – “Stiprinti socialinio aktyvumo ir socialinės atsakomybės nuostatas visuomenėje bei bendruomeniškumą”.
- Dauguma NPP tikslų sutampa su europiniais reikalavimais. Todėl ir kitos vyriausybės turės neišvengiamai juos vykdyti.

2. Lietuvoje yra daugybė strategijų ir planų, kurie dažnai prieštarauja vienas kitam. Kodėl nėra sukurta jokia institucija, kuri būtų atsakinga už strategijų ir planų koordinavimą?

- Jeigu bus patvirtintas pertvarkos modelis, NPP taps „skėtinium“ dokumentu, kuris sudarys sąlygas valdyti strateginių tikslų pasiekimą ir optimizuoti kitų strateginio planavimo dokumentų skaičių (planuojama atsisakyti apie 25 Seimo tvirtinamų ilgalaikių programų ir strategijų).
- NPP realizavimo monitoringą vykdys Vyriausybės kanceliarija ir Finansų ministerija.

3. Kodėl NPP nėra minimas ICT sektorius? Kalbame apie skaitmeninę ekonomiką, tačiau į tikslus tai nėra įtraukta.

- ICT plėtra numatoma kaip horizontalus tikslas. Reikėtų platesnių diskusijų apie ICT įtraukimą į vertikaliuosius tikslus.
- Paprašyta detalesnius siūlymus teikti raštu.

4. Kodėl į NPP tikslus nėra įtraukta sumani specializacija?

Sumani specializacija, kaip atskiras elementas, NPP nėra išskirtas. Tačiau sumanios specializacijos dvi dalys – gyvybės mokslų sektorius ir inžinerinės pramonės sektorius yra įtrauktos į NPP tikslus. Koncentruojamasi į tas sritis, kurios turi didžiausią potencialą.

5. Remiantis gruodžio 4 dienos ataskaita apie aplinkos būklę, aplinkosauginė situacija Lietuvoje blogėja, nyksta biologinė įvairovė, auga perteklinis vartojimas. Tarptautinėje erdvėje nuolat akcentuojama, kad ekonominis modelis turi keistis (kalbama apie žiedinę ekonomiką, žaliuosius finansus). Kodėl NPP tiek mažai kalbama apie šią problematiką? Manome, kad NPP kalbama apie nedarnų vystymąsi – ekonomikos, pramonės plėtrai, konkurencingumo didinimui skiriama daug dėmesio, o apie aplinkosaugą kalbama tik vieninteliame – 6 tikslu: „Užtikrinti gerą aplinkos kokybę ir gamtos išteklių naudojimo darną, švelninti Lietuvos poveikį klimato kaitai ir didinti atsparumą jos poveikiui“.

Siūloma aplinkosauginį prioritetą įtraukti į NPP įvadą.

- Visi 10 tikslų, nepaisant jų eilės tvarkos, yra lygiareikšmiai.
- Darnus vystymasis (t. y., ir aplinkosauga) yra vienas iš horizontalių principų.
- NPP šalia ekonomikos, energetikos, žemės ūkio ar transporto vystymo tikslų (1-ojo ir 5-ojo) uždavinių yra numatyti ir bioekonominio ūkininkavimo, žiedinės ekonomikos, darnaus judumo, švarios energetikos uždaviniai klimato kaitos švelninimo (6-jame) tikslu. Bus užtikrintas integralus atskirų tikslų uždavinių įgyvendinimas. Už 1 ir 6 tikslų uždavinius, skirtus ekonomikos vystymui ir žiedinei ekonomikai, bus atsakinga ta pati ministerija – EIMIN. 6.3. uždavinys yra aiškiai suformuluotas – „Pereiti prie žiedinės ekonomikos ir mažinti pramonės sektoriaus poveikį aplinkai“. Tai uždavinys, kuris (kaip ir kiekvienas kitas uždavinys) taps konkrečia programa su priemonėmis tos programos įgyvendinimui. Be to, horizontalaus principo įgyvendinimas (reikalavimas, kad visi uždaviniai turėtų teigiamą poveikį darnaus vystymosi aspektu) užtikrins, kad 1-uoju tikslu bus skatinamos tik tos inovacijos, kurios atsižvelgia į gamtos apsaugą, atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą. Tik žalioji verslas pasaulyje yra konkurencingas.
- Europos komisija vykdo nuolatinį aplinkos būklės monitoringą, į kurio rezultatus Lietuva privalo atsižvelgti ir vykdyti normatyvinius reikalavimus įvairiose srityse (žemės ūkyje, pramonėje ir t.t.).
- Finansų ministerija (kartu su kitomis ministerijomis bei Lietuvos banku) pirmoji Europoje pradėjo tvarių finansų projektą, kuriuo siekiama pakeisti reguliacinę rinkos elgseną. Tai reiškia, jog investicijos bus vertinamos ne tik pagal atsipirkimo kriterijų, bet ir ar neprieštarauja tikslams, keliamiems Paryžiaus klimato kaitos konvencijoje.
- Siekiame kreipti dėmesį ne tik į verslo, bet ir į visuomenės sąmoningumo ugdymą.

6. Kai kurie rodikliai NPP yra absoliutūs, kiti – santykiniai (matuojantys Lietuvos situaciją Europoje). Matuojant santykinai, Lietuvos situacija kinta priklausomai nuo situacijos kitose valstybėse. Be to, vertinama Lietuvos situacija Europos, o ne pasaulio mastu. Kaip parinktos rodiklių reikšmės ir ar jos pakankamos pokyčiui įvertinti?

Pagal kokias metodikas matuojamos parametrų skaičiavimo vertės?

- Siekiama, kad rodikliai būti aiškūs, pamatuojami ir atspindintys tikslą, pilnai parodantys norimą poveikį ir pokytį.
- Kai kurie rodikliai yra pernelyg ambicingi, kiti – permažai ambicingi. Atsižvelgiant į viešųjų diskusijų metu išsakytas pastabas rodikliai dar bus tobulinami ir tikslinami.
- Kai kurie rodikliai yra globalūs. Kitais atvejais matavimasis ES lygmeniu yra pakankamas. Atskiriems kriterijams matuoti atskaitos taškas gali būti skirtingas.
- Rodiklių sistema bus išgryninta, bus pateikta informacija iš kur paimtas rodiklis, kaip jis apskaičiuotas, kas už jį atsakingas, kas vykdo monitoringą. Kriterijai, kuriais buvo vadovautasi parenkant rodiklius – tarptautinė praktika (EBPO, Europos komisija, Europos taryba, tarptautiniai vertinimai), duomenys lengvai pamatuojami, pageidautina, kad matavimus atliktų tarptautinė organizacija.
- Pastabas dėl rodiklių bei parametrų skaičiavimo metodikos paprašyta teikti raštu.

7. Kodėl NPP nekalbama apie regeneraciją ir gimstamumo skatinimą?

- Pokyčiui demografinėje srityje pasiekti iškeltas 2.5. uždavinys – „Gerinti aplinką šeimai, siekiant didinti gimstamumą ir gyvenimo kokybę bei sudaryti sąlygas derinti darbo ir šeiminius įsipareigojimus“. Taip pat numatyti rodikliai pokyčiui įvertinti.

8. 10 tikslu kalbama apie nacionalinio saugumo stiprinimą, NATO kolektyvinės gynybos pajėgų regione didinimą, sienų kontrolę, kibernetinę saugą. Kodėl nėra uždavinio, skirto civilinei, biologinei saugai?

- Apie pokyčius civilinės saugos srityje kalbama 10.5. uždavinyje – „Užtikrinti efektyvų krizių nacionalinio saugumo srityje ir ekstremaliųjų situacijų valdymą“.

9. Oro taršos reguliavimui numatyti du rodikliai. Kodėl kitų aplinkos sričių monitoringui nenumatyti rodikliai? – Aplinkosaugos srityje dažnai pateikiami klaidingi moksliniai faktai. Mokslinės institucijos (pavyzdžiui, Aplinkos apsaugos agentūra), kurios atlieka analitinį darbą, silpnai finansuojamos todėl praranda geriausius specialistus. Būtina užtikrinti duomenų, žinių apie aplinkos būklę prieinamumą.

- NPP numato rodiklius vandens kokybės, atliekų susidarymo ir tvarkymo, biologinės įvairovės srityse.
- Aplinkos apsaugos agentūros finansinės problemos yra viso viešojo sektoriaus finansavimo problemų atspindys. Tikimės, kad po restruktūrizacijos (kuri planuojama aplinkos apsaugos institucijų srityje) situacija pagerės.
- Vienas iš NPP įgyvendinimo sėkmės kriterijų – ypatingai daug dėmesio skirti visuomenės sąmoningumo ugdymui (taip pat ir aplinkosaugos srityje).

10. Kaip didinti visuomenės sąmoningumą? 8.5 uždavinyje apie tai yra užsiminta, tačiau nepakankamai.

- Vienas iš tikslų yra didelis dėmesys visuomenės švietimui (standartiniais ir nestandartiniais būdais).
- Jei rengiant strateginius dokumentus į diskusijas įtraukiama visuomenė, bet kuris dokumentas tampa ne tik kūrėjų, bet ir visuomenės „nuosavybe“. Kai visuomenė prisideda prie dokumento kūrimo, ji yra labiau motyvuota jį įgyvendinant (tiek vykdymo, tiek monitoringo funkcijose).
- Regionuose vykdomos apklausos, ar gyventojai jaučiasi svarbūs ir ar kviečiami dalyvauti diskusijose apie investicijų planavimą ir panaudojimą jų savivaldybėse.
- 6.6.2. punkte „Gyventojų, prisidedančių prie aplinkos saugojimo, dalis“ planuojama padidinti rodiklį nuo 28 iki 50 procentų. Tam ieškoma realių poveikio priemonių.
- Reikia ieškoti būdų, kaip NPP pristatyti ne kaip pilną dokumentą, o kai bus sukurtos konkrečios programos, pristatinėti kaip atskiras veiklos šakas (tiek atliekų perdirbimo, biologiškai skaidžių atliekų rūšiavimo, tiek kitose srityse).
- Iš NPP atsirandančios programos turi turėti privalomą viešinimą.

11. NVO veikla (ypač kurie užsiima tęstine ilgalaikė veikla) kultūrinėje srityje nėra skatinama. NPP jokie pokyčiai šioje srityje nėra planuojami.

- NVO veiklos (kultūros, švietimo sporto ir kitose srityse) yra svarbi pilietinės visuomenės dalis. Seime priimtas NVO įstatymo atnaujinimas, kuriame įteisintas NVO fondas, skirtas šioms institucijoms stiprinti. Bus skaičiuojama, kiek paslaugų teikia NVO, kad būtų galima atlikti pokyčio monitoringą.

APIBENDRINIMAS

Svarbiausi diskusijos akcentai buvo darnus vystymasis, visuomenės sąmoningumo didinimo svarba ir galimybės, gamtosauginiai iššūkiai ir galimi jų sprendimo būdai, statistinių rodiklių reikšmės ir patikimumas bei siektinas jų monitoringas.

Diskusijos pabaigoje kiekvieno dalyvio buvo paprašyta trumpai pasisakyti, pateikti savo pastabas ar siūlymus, kurie nebuvo išsakyti diskusijos eigoje.

Pateiktos kitos pastabos, siūlymai:

- NPP kalbama apie inovatyvumą, tačiau be mokslinių tyrimų pažangos nebus. Moksliniai tyrimai buvo siūlomi kaip horizontalusis planas, tačiau į horizontaliuosius tikslus tai nebuvo įtraukta, o vertikaliosiose planuose palikta tik švietimo srityje.
- Turėtų būti didesnė švietimo, mokslo ir kultūros įtrauktis į NPP.
- Reikėtų platinti lyčių lygybės tikslo sampratą NPP.
- NPP nekalbama apie ekonomikos pokytį iš fizinės į elektroninę (ir iš to sekančius pokyčius darbo rinkoje). Elektromobiliai neapmokestinti akcizo mokesčiu. Taip pat planuojama mažinti alkoholio ir tabako vartojimą. NPP nekalbama, kaip planuojama uždengti dės šių pokyčių atsirasiančią „biudžeto skylę“.
- Trūksta viešo aptarimo, kaip pavyko įgyvendinti ankstesnįjį įgyvendinimo planą (sėkmės, nesėkmės, efektyvumas).

TOLIMESNI ŽINGSNIAI

Vyriausybė baigia rengti 2021–2030 metų nacionalinį pažangos planą – pagrindinį strateginį dokumentą, kuriame planuojami esminiai pokyčiai, būtini šalies pažangai užtikrinti ateinančių dešimtmetį. Į Plano rengimo procesą aktyviai kviečiama įsitraukti ir visuomenė.

Dėl Plano projekto iki 2020 m. sausio 10 d. vyksta viešoji konsultacija su visuomene elektroninės apklausos būdu. Ją galima rasti ir išsakyti savo nuomonę [čia](#).

Jau kitais metais bus pabaigti 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje numatyti darbai, todėl būtina suplanuoti šalies ilgalaikę plėtrą lemiančius pokyčius ir siekiama sukurti naujos kartos Planą, kuris pasitarnautų įgyvendinant strateginio planavimo sistemos pertvarką.

DISKUSIJOS VERTINIMAS

Diskusijoje iškelti klausimai yra aktualūs, kas rodo, kad viešoji konsultacija buvo naudinga. Diskusija vyko sklandžiai, diskusijas įtraukta daugiau nei 30 suinteresuotų šalių atstovų.

KONTAKTINIS ASMUO

Jurgita Lukaševičienė | LR Vyriausybės kanceliarijos patarėja | 860788561 | jurgita.lukaseviciene@lr.lt